

Stosunki polsko-niemieckie: ocena i najważniejsze kwestie

Opracowali
Beata Roguska i Jan Kujawski

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- W porównaniu z badaniem realizowanym przed dwoma laty o 12 punktów procentowych wzrósł odsetek osób, które określają relacje polsko-niemieckie jako dobre (25%). Blisko połowa badanych (48%) ocenia stosunki między oboma narodami jako „ani dobre, ani złe”, zaś 18% uważa je za złe.
- Przez dwa lata o 5 punktów procentowych wzrosła liczba osób popierających roszczenia reparacyjne względem Niemiec (63%).
- Blisko połowa Polaków (49%) jest zdania, że w wyniku współpracy gospodarczej i handlowej Polski i Niemiec więcej korzyści odnoszą Niemcy.
- Polacy w zdecydowanej większości są zwolennikami rozwijania współpracy militarnej pomiędzy Polską a Niemcami (ogółem 77%), z zastrzeżeniem, że powinno odbywać się to w ramach organizacji międzynarodowych, do których należą oba państwa (51%).
- Trzy piąte ankietowanych (60%) jest zdania, że wprowadzenie wzajemnych kontroli na granicy polsko-niemieckiej pozwala skutecznie ograniczyć nielegalną imigrację.
- Dwie trzecie respondentów (66%) klasyfikuje Polskę jako państwo charakteryzujące się średnim poziomem wpływów na europejskiej arenie. Niemcy są natomiast postrzegane przez 75% ankietowanych jako państwo zaliczające się do najsilniejszych krajów w Unii Europejskiej.

SPIS TREŚCI

Ocena stosunków polsko-niemieckich.....	1
Postrzeganie kwestii istotnych dla stosunków polsko-niemieckich	3
Poparcie dla roszczeń reparacyjnych.....	6
Współpraca gospodarcza Polski i Niemiec	8
Współpraca militarna Polski i Niemiec	9
Stosunek do wzajemnych kontroli na granicy w celu ograniczenia nielegalnej imigracji.....	10
Pozycja Polski i Niemiec w Unii Europejskiej.....	11

W październiku br. po raz kolejny zadaliśmy Polakom kilka pytań na temat stosunków z naszymi zachodnimi sąsiadami¹ – ostatnie takie badanie zrealizowaliśmy dwa lata temu². Zapytaliśmy ankietowanych o ich ocenę stosunków polsko-niemieckich oraz o najważniejsze sprawy mające znaczenie w relacjach obu narodów. W badaniu poruszyliśmy kwestie reparacji wojennych, kontroli granicznych, współpracy gospodarczej i handlowej między Polską a Niemcami. Interesowało nas także postrzeganie pozycji obu państw w Unii Europejskiej.

OCENA STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH

Spółeczne opinie na temat stosunków polsko-niemieckich od początku prowadzenia badań na ten temat charakteryzowała duża dynamika zmian. Respondenci najlepiej oceniali relacje polsko-niemieckie na samym początku lat 90. Pozytywne oceny dominowały również w 2015 roku – ostatnim roku rządów koalicji PO-PSL. W kolejnych latach, a więc po dojściu do władzy Prawa i Sprawiedliwości, systematycznie zmniejszał się udział osób określających stosunki między Polską a jej zachodnim sąsiadem jako dobre. Pod koniec rządów tego ugrupowania jedynie 13% ankietowanych postrzegało relacje między oboma krajami jako dobre. Obecnie, pod upływie dwóch lat od ostatniego badania, możemy mówić o znaczącej poprawie w odbiorze stosunków polsko-niemieckich – o 12 punktów procentowych wzrósł odsetek osób, które określają je jako dobre, zaś odsetek oceniających je jako złe zmniejszył się o 4 punkty. Blisko połowa Polaków (48%) uważa obecne stosunki polsko-niemieckie za „ani dobre, ani złe”, co czwarty ankietowany za dobre, zaś 18% – za złe.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (426) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

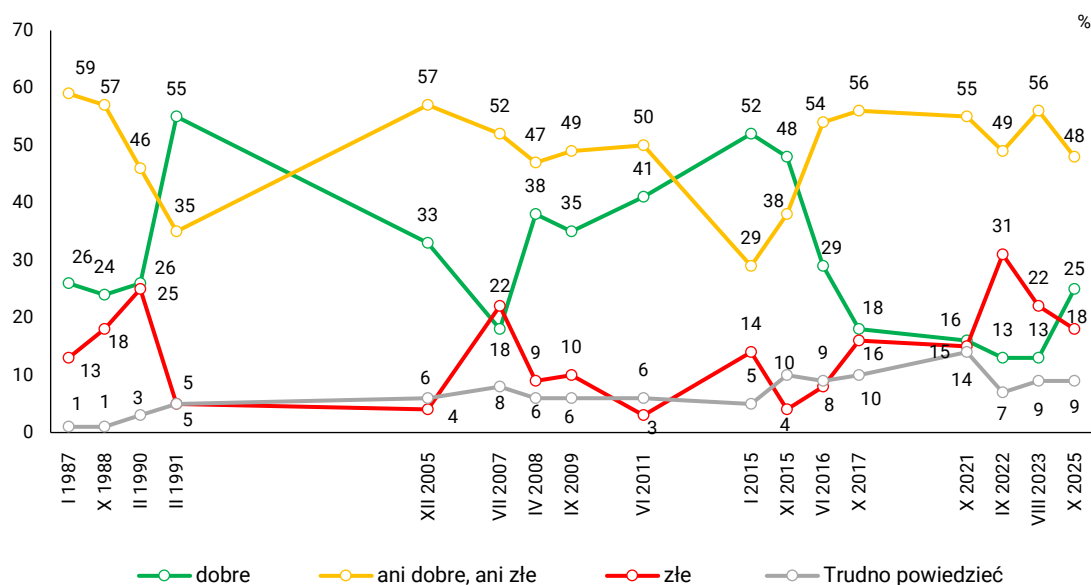
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 2 do 13 października 2025 roku na próbie liczącej 901 osób (w tym: 61,2% metodą CAPI, 22,5% – CATI i 16,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Zob. komunikat CBOS „O stosunkach polsko-niemieckich i domaganiu się przez Polskę reparacji za straty poniesione w II wojnie światowej”, wrzesień 2023 (oprac. B. Badora).

RYS. 1. Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:

Postrzeżenie stosunków polsko-niemieckich ma związek z deklarowanymi poglądami politycznymi – wyraźnie lepiej postrzegają je badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne, a także ankietowani o orientacji centrowej niż respondenci identyfikujący się z prawicą. Ponadto ponad czterokrotnie częściej pozytywne oceny relacji polsko-niemieckich wyrażają osoby deklarujące się jako zwolennicy obecnego rządu niż jego przeciwnicy.

TABELA 1

Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:	Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do rządu Donalda Tuska? Czy jest Pan(i) jego:			
	zwolennikiem	przeciwnikiem	Stosunek do rządu jest obojętny	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach			
– dobre	49	12	24	14
– ani dobre, ani złe	43	47	55	43
– złe	4	35	6	11
Trudno powiedzieć	4	6	15	32

Stosunki polsko-niemieckie postrzegane są jako dobre przede wszystkim przez zwolenników Koalicji Obywatelskiej. W elektoratach Prawa i Sprawiedliwości oraz obu Konfederacji negatywne oceny relacji polsko-niemieckich przeważają nad pozytywnymi.

TABELA 2

Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?*				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
– dobre	50	16	5	13	23
– ani dobre, ani złe	42	52	45	47	54
– złe	5	29	42	33	11
Trudno powiedzieć	4	3	8	6	12

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

Dobrej ocenie relacji polsko-niemieckich sprzyjają bezpośrednie kontakty z Niemcami. Stosunki polsko-niemieckie znacząco lepiej niż wśród ogółu badanych oceniane są przez osoby czerpiące informacje o Niemcach i Niemczech z własnych pobytów w Niemczech, a także te, które mają Niemców wśród swoich znajomych. W wymienionych grupach ponad jedna trzecia badanych określa relacje między oboma krajami jako dobre, zaś o ponad połowę mniej ocenia je jako złe.

TABELA 3

Respondenci czerpiący informacje o Niemcach i Niemczech z:	Ocena stosunków polsko-niemieckich			
	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– własnych pobytów w Niemczech	36	45	16	3
– kontaktów, rozmów z Niemcami	35	45	15	5

Biorąc po uwagę podstawowe cechy społeczno-demograficzne badanych można zauważyć, że lepszym ocenom stosunków polsko-niemieckich sprzyja wyższy status społeczno-ekonomiczny oraz mieszkanie w dużym mieście. W poszczególnych grupach zawodowych stosunki te są oceniane lepiej niż przeciętnie przez specjalistów, kadre kierowniczą i właścicieli firm.

POSTRZEGANIE KWESTII ISTOTNYCH DLA STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH

Z czego wynika ocena stosunków polsko-niemieckich, co przesądza o tym, w jaki sposób są one postrzegane? Aby poznać opinie badanych na ten temat, zapytaliśmy ich o to, jakie kwestie mają obecnie, ich zdaniem, największe znaczenie w relacjach polsko-niemieckich. Respondenci odpowiadali na pytanie otwarte, a więc samodzielnie formułowali swoje wypowiedzi. Ich analiza pozwoliła na wyodrębnienie kilku spraw kluczowych dla postrzegania relacji polsko-niemieckich. Wśród nich zdecydowanie najczęściej uwagi budzi kwestia reparacji wojennych – wymieniła ją więcej niż co piąta osoba, a ogółem do kwestii dotyczących II wojny światowej i zaszłości historycznych

odnosił się więcej niż co czwarty badany. Większość z tych wypowiedzi utrzymana była w tonie neutralnym (*reparacje i zaszłości wojny; problem odszkodowań za drugą wojnę światową; otwarta sprawa reparacji wojennych wobec naszego kraju; domagają się reparacji, co jest ciężkie do osiągnięcia*), choć były też głosy jednoznacznie krytyczne wobec postawy Niemiec (*unikają tematu wypłaty odszkodowań; Niemcy nie poczuwają się za to, co zrobili Polakom podczas II wojny. Jest to najważniejsza kwestia, Niemcy są pewni siebie i uważają się za najlepszych – ich stosunek do reparacji negatywny*), jaki i – wyraźnie rzadziej – głosy bardziej zdystansowane lub krytyczne wobec ubiegania się o odszkodowania za straty wojenne (*reparacje, które obecnie nie są najważniejsze; granie polityczne na roszczenia o reparacje wojenne; zapomnieć o II wojnie światowej i nie domagać się reparacji od Niemców*).

Drugim obszarem uznanym za najbardziej znaczący dla obecnych relacji polsko-niemieckich jest gospodarka. Ankietowani na ogół mówili o współpracy gospodarczej i wymianie handlowej między oboma krajami w kontekście neutralnym (*sprawy gospodarcze, np. przepływ kapitału i inwestycji*) lub pozytywnym (*udział przemysłu polskiego w Niemczech jest duży*), choć niektórzy podkreślali asymetrię w stosunkach gospodarczych i zaznaczali, że korzyści z nich czerpią przede wszystkim Niemcy (*podporządkowanie gospodarki Polski interesom Niemiec; aby Niemcy nas tak nie wykorzystywali w gospodarce; chcą nas kupić, przejąć wręcz ekonomicznie; nie wiem, czy Polska ma jakieś korzyści gospodarcze ze współpracy z Niemcami, bo Niemcy na pewno mają – przecież wszystko w sklepach jest niemieckie; zbytnia uniżoność i kontrakty gospodarcze wykluczające polskie podmioty gospodarcze*).

Trzecią kwestią najliczniej pojawiającą się w wypowiedziach badanych był problem migracji i kontroli na granicy polsko-niemieckiej (*spór graniczny związany z migrantami; muszą się dogadać co do sprawdzania granic; muszą wspólnie działać na temat uchodźców przekraczających granice*). Dodatkowo wyrażano obawy przed niekontrolowanym napływem migrantów i krytykowano praktykę przetrzymywanie imigrantów przez granicę (*sprawa imigracji – wrzucanie nam na siłę imigrantów, imigranci – niekontrolowany ich przepływ przez granicę*).

Inne konkretne kwestie wskazywano zdecydowanie rzadziej, wśród nich były zarówno te istotne dla stosunków dwustronnych (np. sytuacja polskich pracowników w Niemczech, współpraca kulturalna), jak i te, które dotyczą Unii Europejskiej, czy szerzej – całej Europy i świata (np. Zielony Ład, wspólne utrzymanie pokoju, polityka transatlantycka).

W wypowiedziach badanych widoczne było przekonanie, że w relacjach polsko-niemieckich to Niemcy są stroną silniejszą i bardziej wpływową, co widać np. na forum Unii Europejskiej. Respondenci mówili zatem o dominacji Niemiec, ingerencji i naciskach Niemiec na Polskę, o próbach blokowania polskich inwestycji (*narzucanie przez Niemcy praw ograniczających Polaków; wtrącają się strasznie do naszego państwa, narzucają nam wolę swoją, nie mamy suwerenności, rządzą naszym krajem; to, że robimy to, co nam Niemcy nakazują; Niemcy trzymają nas pod butem; Niemcy są zazdrosne o Polskę, chodzi o nasz potencjał gospodarczy, o nasz rozwój gospodarczy, o PKB, wg Niemców po co nam port w Świnoujściu, kopalnie węgla brunatnego, CPK, jeśli jest port w Hamburgu i lotnisko w Berlinie*). Z drugiej strony polskim władzom zarzucano niekiedy zbyt bliskie relacje z Berlinem, ustępstwa wobec Niemiec i przedkładanie ich interesu nad interesy naszego kraju (*podległość polityków polskich wobec Niemiec*). W opinii badanych relacje między naszymi krajami powinny być bardziej partnerskie i opierać się na współdziałaniu

(Niemcy nie traktują nas jak partnerów; wzajemna współpraca, a nie narzucanie swojej woli; nie ograniczać interesu polskiego dla dobra interesu niemieckiego).

Pozostałe wypowiedzi były raczej ogólne. Cześć osób wskazywała na potrzebę porozumienia i utrzymywania dobrych relacji polsko-niemieckich czy też podkreślała sąsiedztwo i wspólną obecność w UE oraz wspólne interesy (*Unia Europejska nas ze sobą wiąże*). Inni z kolei mówili ogólnie o sporach, animozjach i niezłatwionych sprawach, niekiedy deklarowali też brak zaufania do Niemiec i niechęć do rozwoju wzajemnych stosunków (*odczepić się od Niemców, niech każdy swoim trybem idzie, Niemcy od wieków nie są dla Polski przyjaciółmi*).

Ogółem co trzeci ankietowany nie potrafił wymienić istotnych dla stosunków polsko-niemieckich kwestii.

TABELA 4

Jakie kwestie mają obecnie największe znaczenie w stosunkach polsko-niemieckich?

Odpowiedzi na pytanie otwarte

II WOJNA ŚWIATOWA, ZASZŁOŚCI HISTORYCZNE	
Reparacje	21%
II wojna światowa – ogólnie i inne kwestie niż reparacje	1%
Historia, przeszłość – ogólnie	2%
Zakłamywanie historii przez Niemcy	1%
GOSPODARKA	
Współpraca gospodarcza, wymiana handlowa – neutralnie lub pozytywnie	13%
Krytycznie o relacjach gospodarczych, zależność gospodarcza, Niemcy jako beneficjent tych relacji	3%
MIGRANCI	
Polityka wobec migrantów i uchodźców, kontrole graniczne	13%
BEZPIECZEŃSTWO	
Obronność, współpraca militarna, polityka wobec Rosji, obrona wschodniej granicy, bezpieczeństwo, także w ramach NATO	9%
Wojna w Ukrainie, wspólne wsparcie Ukrainy	3%
DOMINACJA NIEMIEC	
Dominacja Niemiec, narzucanie Polsce swojego zdania, ingerencje i naciski Niemiec – ogólnie	5%
Uzależnienie polskich polityków od Berlina, proniemiecki rząd, zbyt bliskie relacje polsko-niemieckie	2%
Blokowanie przez Niemców polskich inwestycji, przykłady (port w Świnoujściu)	1%
INNE KWESTIE	
Ekologia i energetyka, Zielony Ład	1%
Wspólne utrzymanie pokoju	1%
Polityka zagraniczna, w tym transatlantycka	1%
Polacy w Niemczech – postulaty lepszego traktowania polskich pracowników i obywateli	1%
Inne konkretne kwestie	2%
OGÓLNE UWAGI	
Wspólna obecność w UE, wspólne interesy, współpraca i postulaty jedności Europy – ogólnie	2%
Polsko-niemieckie spory, różnice poglądów, animozje, trudne relacje, niezłatwione sprawy – ogólnie	2%
Swoboda poruszania się, kontakty sąsiedzkie	1%
NASTAWIENIE RESPONDENTA DO NIEMIEC	
Postulaty dotyczące wzajemnego szacunku, przyjaźni, porozumienia, współpracy	4%
Deklarowany brak zaufania do Niemiec	1%
Ogólniki, wypowiedzi niejasne	2%
Trudno powiedzieć, nie interesuje mnie to, nie widzę takich kwestii	34%

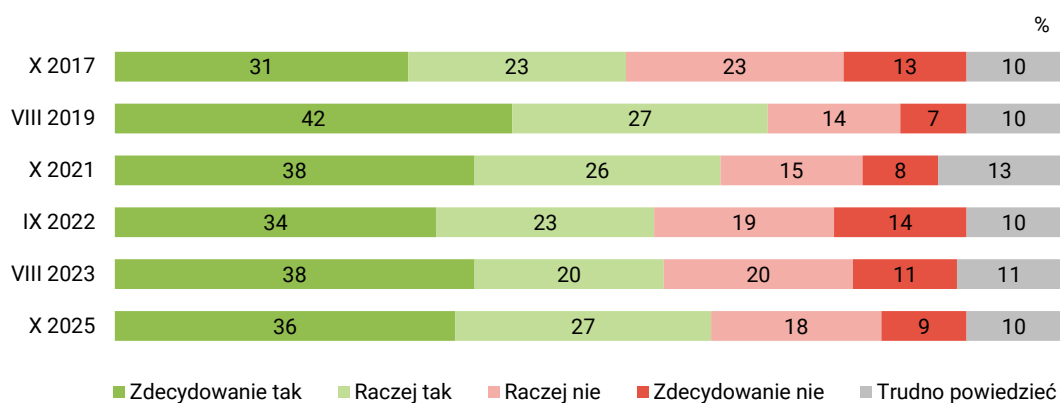
POPARCIE DLA ROSZCZEŃ REPARACYJNYCH

Na konferencji poczdamskiej w 1945 roku, podczas której podjęto najistotniejsze decyzje dotyczące kształtu powojennego świata, Niemcy zostały zobowiązane do zapłacenia reparacji wojennych krajom, które ucierpiały w wyniku działań wojennych. Władze PRL w 1953 roku pod naciskiem ZSRR zrzekły się co prawda reparacji od Niemiec, jednak po wielu latach kwestia ta ponownie stała się przedmiotem debaty publicznej. We wrześniu 2004 roku Sejm jednogłośnie przyjął uchwałę, w której stwierdził, że Polska nie otrzymała dotychczas reparacji wojennych od Niemiec i wezwał polski rząd do podjęcia działań w tej sprawie. Ówczesna uchwała Sejmu była reakcją na wysuwane przez obywateli niemieckich roszczenia majątkowe wobec Polski i próbą zapobieżenia ich skutecznemu dochodzeniu. W ostatniej dekadzie kwestia reparacji była dość silnie artykułowana w debacie publicznej – głównie z inicjatywy przedstawiceli Prawa i Sprawiedliwości. Temat ten poruszał również prezydent Karol Nawrocki podczas wrześniowej wizyty w Berlinie.

W porównaniu z badaniem realizowanym przed dwoma laty o 5 punktów procentowych (do 63%) wzrosła liczba osób popierających domaganie się od Niemiec reparacji wojennych. Kwestię roszczeń reparacyjnych od samego początku popierała większość badanych. Największy wzrost akceptacji dla roszczeń reparacyjnych miał miejsce między 2017 a 2019 rokiem, kiedy to poparcie dla tej kwestii wzrosło o 15 punktów procentowych (z 54% do 69%). W późniejszych latach poziom społecznej aprobaty dla reparacji ustabilizował się w granicach 57–64%.

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?

Stosunek do kwestii domagania się od Niemiec reparacji wojennych zależy w dużej mierze od orientacji politycznej i światopoglądowej. Roszczenia reparacyjne popiera 79% badanych deklarujących prawicowe poglądy polityczne i o ponad połowę mniej ankietowanych identyfikujących się z lewicą (38%). Dodatkowo posunięcie to częściej aprobują osoby religijne, przynajmniej raz w miesiącu uczestniczące w praktykach religijnych, niż niepraktykujący lub robiący to tylko sporadycznie.

Wśród zwolenników rządu Donalda Tuska łącznie nieco ponad jedna trzecia badanych (35%) uważa, że polskie państwo powinno domagać się reparacji od Niemiec, podczas gdy wśród przeciwników obecnego rządu taką opinię prezentuje aż 85 procent ankietowanych.

TABELA 5

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?	Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do rządu Donalda Tuska? Czy jest Pan(i) jego:			
	zwolennikiem	przeciwnikiem	Stosunek do rządu jest obojętny	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach			
Zdecydowanie tak	10	62	26	18
Raczej tak	25	23	32	36
Raczej nie	33	8	17	14
Zdecydowanie nie	24	2	5	0
Trudno powiedzieć	7	4	20	32

Zróżnicowania te znajdują odbicie w poglądach elektoratów partyjnych. Wśród potencjalnych wyborców Koalicji Obywatelskiej tylko jedna trzecia badanych (34%) wyraża opinię, że Polska powinna domagać się od Niemiec odszkodowań za straty poniesione podczas II wojny światowej. Wśród wyborców ugrupowań prawicowych odsetki te mieszczą się natomiast w przedziale 80–90%.

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu*?				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie tak	10	60	71	69	21
Raczej tak	24	30	11	20	28
Raczej nie	32	5	8	8	27
Zdecydowanie nie	25	3	3	0	5
Trudno powiedzieć	8	2	8	3	19

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

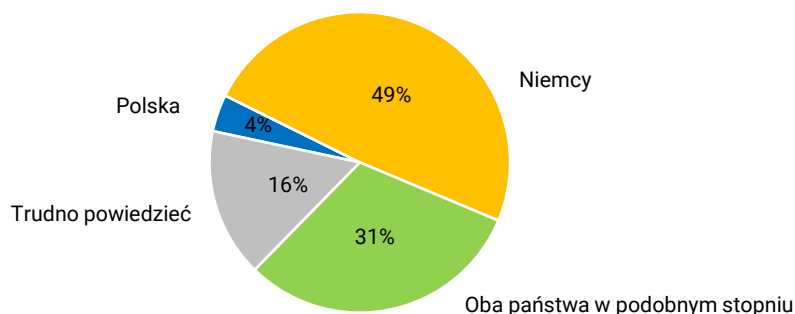
Ubieganie się o reparacje częściej popierają mężczyźni (68%) niż kobiety (58%). Częściej niż przeciętnie opowiadają się za tym osoby w wieku 55–64 lat (70%), mieszkańcy wsi (70%), badani z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (72%) lub zasadniczym zawodowym (77%), respondenci gorzej sytuowani: o miesięcznych dochodach *per capita* od 2000 do 2999 zł (75%) lub niższych (73%), źle oceniający warunki materialne swojego gospodarstwa domowego (78%).

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA POLSKI I NIEMIEC

Przekonanie o asymetrii w relacjach gospodarczych, pojawiające się w odpowiedziach badanych na wcześniejsze pytanie dotyczące kwestii, które są szczególnie istotne dla stosunków polsko-niemieckich, znajduje odzwierciedlenie, gdy zapytamy o ocenę współpracy gospodarczej i handlowej obu państw. Blisko połowa Polaków (49%) jest zdania, że w wyniku tej współpracy więcej korzyści odnoszą Niemcy. Niemal jedna trzecia respondentów uważa, że oba państwa w podobnym stopniu czerpią z niej zyski (31%), zaś tylko 4% respondentów jako beneficjenta wskazuje Polskę.

CBOS

RYS. 3. Jak Pan(i) ocenia współpracę gospodarczą i handlową między Polską i Niemcami? Kto odnosi z niej więcej korzyści?

Ocena współpracy gospodarczej i handlowej Polski i Niemiec zależy w dużej mierze od orientacji politycznej i – szerzej – światopoglądowej. Respondenci deklarujący prawicowe poglądy polityczne (oraz osoby bardziej religijne) uważają, że to głównie Niemcy zyskują w relacjach gospodarczych, natomiast badani identyfikujący się z lewicą (oraz rzadko lub w ogóle niepraktykujący) są przekonani o obustronnych korzyściach gospodarczych. Znajduje to odbicie w deklaracjach elektoratów. Zwolennicy Koalicji Obywatelskiej na ogół uważają, że współpraca gospodarcza w podobnej mierze jest korzystna dla obu stron. Wyborcy uwzględnionych w analizach partii opozycyjnych w zdecydowanej większości są przekonani o tym, że to Niemcy są stroną, która odnosi więcej korzyści.

TABELA 7

Jak Pan(i) ocenia współpracę gospodarczą i handlową między Polską i Niemcami? Kto odnosi z niej więcej korzyści?	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?*				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
Polska	9	0	0	1	3
Niemcy	20	75	92	71	54
Oba państwa w podobnym stopniu	59	21	8	20	24
Trudno powiedzieć	12	5	0	9	20

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

Współpracę gospodarczą i handlową z Niemcami jako przynoszącą więcej korzyści naszym zachodnim sąsiadom nieco częściej postrzegają mężczyźni (52%) niż kobiety (46%). Niemcy częściej niż przeciętnie są beneficjentami tej współpracy również w opiniach respondentów mających od 45 do 54 lat (56%), mieszkańców wsi (55%), zwłaszcza rolników (79%), badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (57%), osób gorzej sytuowanych (61% badanych o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 2000 zł, 59% ankietowanych o dochodach na osobę od 2000 zł do 2999 zł, a także 62% źle oceniających materialne warunki swojego gospodarstwa domowego).

Częściej niż przeciętnie Polskę jako beneficjenta współpracy polsko-niemieckiej wskazują uczniowie i studenci (21%), respondenci w wieku 18–24 lat (14%) oraz mieszkańcy największych miast (12%).

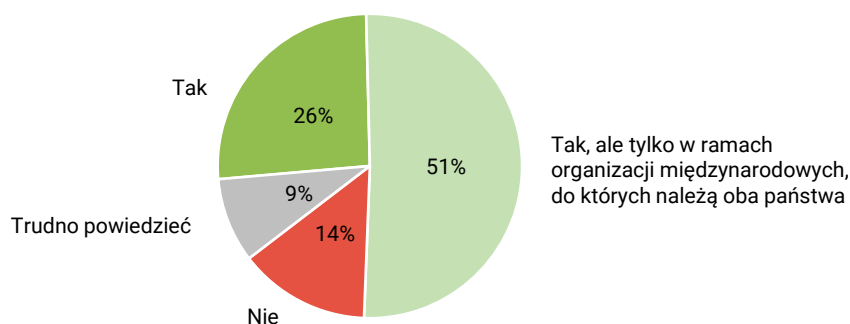
WSPÓŁPRACA MILITARNA POLSKI I NIEMIEC

Odpowiedzi ankietowanych na pytanie otwarte pokazały, że współpraca militarna Polski i Niemiec w sytuacji zagrożenia ze Wschodu jest kwestią, która nie budzi większych kontrowersji, tym bardziej, że oba kraje przynależą do NATO i Unii Europejskiej.

Odpowiedzi na pytanie zamknięte pozwalają na bardziej precyzyjne pokazanie skali poparcia społecznego dla podejmowania wspólnych działań w dziedzinie obronności. Potwierdzają one, że Polacy w zdecydowanej większości są zwolennikami rozwijania współpracy militarnej pomiędzy Polską a Niemcami (ogółem 77%) – z istotnym zastrzeżeniem, że powinno odbywać się to w ramach organizacji międzynarodowych, do których należą oba państwa (tego zdania jest 51% ankietowanych).

CBOS

RYS. 4. Czy uważa Pan(i), że Polska powinna rozwijać militarną współpracę z Niemcami?

Przekonanie o potrzebie rozwijania współpracy militarnej z Niemcami dominuje we wszystkich analizowanych grupach wyróżnionych ze względu na orientację polityczną i cechy społeczno-demograficzne badanych. Więcej kontrowersji budzi nie to, czy w ogóle współpracować w tym obszarze, ile kwestia, czy współpraca ta powinna się ograniczać do wspólnych działań w ramach NATO i UE czy też poza nie wykraczać. W niemal wszystkich grupach przeważa bardziej zachowawcze podejście do tej kwestii. Biorąc pod uwagę elektoraty poszczególnych partii politycznych, współpracę

militarną między Polską i Niemcami najmocniej popierają wyborcy Koalicji Obywatelskiej, choć także wśród nich dominuje pogląd, że współpraca ta powinna być rozwijana w ramach organizacji międzynarodowych, do których należą oba państwa. Najbardziej sceptyczni wobec militarnej kooperacji z Niemcami są wyborcy Konfederacji Korony Polskiej. Sporo osób niechętnych podejmowaniu współpracy w dziedzinie obronności jest także wśród zwolenników Prawa i Sprawiedliwości. W obu wspomnianych grupach przeważają jednak zwolennicy współpracy militarnej z Niemcami.

TABELA 8

Czy uważa Pan(i), że Polska powinna rozwijać militarną współpracę z Niemcami?	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?*				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
Tak	46	19	5	14	28
Tak, ale tylko w ramach organizacji międzynarodowych, do których należą oba państwa	50	65	47	50	51
Nie	1	11	45	32	9
Trudno powiedzieć	3	5	3	4	11

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

STOSUNEK DO WZAJEMNYCH KONTROLI NA GRANICY W CELU OGRANICZENIA NIELEGALNEJ IMIGRACJI

Polityka migracyjna od co najmniej dekady stanowi obszar napięć pomiędzy Niemcami a Polską. W 2015 roku w czasie kryzysu migracyjnego Komisja Europejska zdecydowała o relokacji 160 tys. uchodźców pomiędzy poszczególne kraje Unii – w tym Polskę, która miała przyjąć ponad 5 tys. osób. Rząd Ewy Kopacz początkowo odniósł się pozytywnie do kwestii przyjęcia uchodźców, co spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem prawicy, która w tym samym roku objęła władzę w Polsce i sprawowała ją przez kolejne dwie kadencje. W tym czasie między Polską a Niemcami wielokrotnie dochodziło do sporów związanych z kwestiami migracyjnymi. Niemcy krytykowały stanowisko Polski względem relokacji, zarzucając państwu polskiemu brak solidarności europejskiej. Wiele kontrowersji wzbudza też Pakt Migracyjny UE mający wejść w życie w czerwcu 2026 roku.

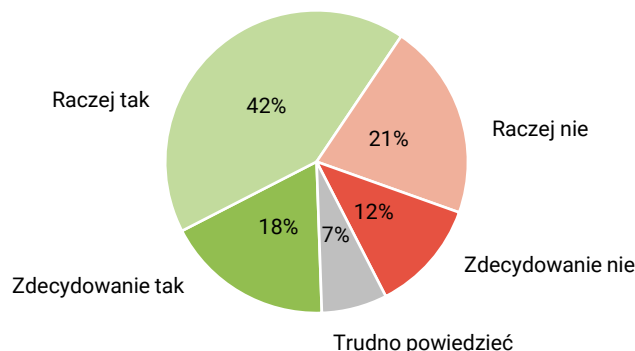
W ostatnim czasie kwestią sporną, która odbiła się szerokim echem w Polsce, było wprowadzenie przez Niemcy kontroli na granicy polsko-niemieckiej i odsyłanie nielegalnych imigrantów do Polski. Polska odpowiedziała podobnymi kontrolami.

Czy wzajemne kontrole na granicy polsko-niemieckiej są, zdaniem ankietowanych, dobrym sposobem na ograniczenie nielegalnej imigracji? Trzy piąte badanych (60%) popiera wprowadzenie wzajemnych kontroli na granicy polsko-niemieckiej jako rozwiązanie, które może skutecznie ograniczyć

nielegalną imigrację. Przeciwnego zdania jest jedna trzecia respondentów (33%), a 7% ankietowanych nie ma sprecyzowanej opinii na ten temat.

CBOS

RYS. 5. Jak Pan(i) ocenia, czy wprowadzenie wzajemnych kontroli na granicy polsko-niemieckiej pozwala skutecznie ograniczać nielegalną imigrację?

Wyborcy Koalicji Obywatelskiej, Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji Wolność i Niepodległość w większości wyrażają przekonanie o efektywności kontroli na granicy polsko-niemieckiej. Wyjątek stanowią zwolennicy Konfederacji Korony Polskiej, spośród których ponad połowa jest zdania, że wzajemne kontrole na granicy polsko-niemieckiej nie pozwalają na skuteczne ograniczenie nielegalnej imigracji.

TABELA 9

Jak Pan(i) ocenia, czy wprowadzenie wzajemnych kontroli na granicy polsko-niemieckiej pozwala skutecznie ograniczać nielegalną imigrację?	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?*				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie tak	22	24	21	26	13
Raczej tak	46	38	24	37	41
Raczej nie	20	27	24	23	22
Zdecydowanie nie	7	11	29	13	13
Trudno powiedzieć	5	0	3	1	10

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

POZYCJA POLSKI I NIEMIEC W UNII EUROPEJSKIEJ

Ocena wpływu danego państwa na decyzje podejmowane w Unii Europejskiej jest zadaniem dość złożonym. Znaczenie ma oczywiście liczba głosów, jaką dany kraj dysponuje w Radzie Unii Europejskiej – głównym organie decyzyjnym UE, jednak istotna jest także reputacja danego kraju czy

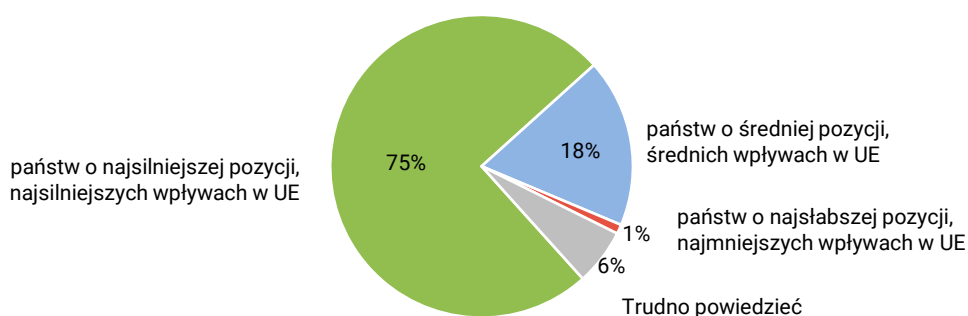
jego zdolność koalicyjna. W raporcie opublikowanym w 2020 roku na zlecenie Polskiej Fundacji im. Roberta Schumana oraz Fundacji Konrada Adenauera³, Polska – mimo wysokiej liczby głosów w Radzie Unii Europejskiej⁴ – w rankingu wpływu państw UE została sklasyfikowana na 13 miejscu, a zatem w środku stawki, Niemcy natomiast zajęły pierwszą pozycję.

Spółeczna ocena pozycji obu krajów w UE jest w dużej mierze zbieżna z przywołanymi danymi. Polacy dostrzegają bowiem dysproporcję wpływu między Polską a Niemcami.

Trzy czwarte respondentów (75%) wskazuje Niemcy jako państwo zaliczające się do najsilniejszych krajów w Unii Europejskiej. Mniej niż jeden na pięciu ankietowanych (18%) sytuuje Niemcy wśród państw o średnim znaczeniu w UE. Tylko jedna osoba na sto klasyfikuje naszych zachodnich sąsiadów w grupie najmniej znaczących podmiotów w UE. Opinia o tym, że Niemcy należą do najsilniejszych państw unijnych nie budzi większych kontrowersji i jest podzielana niezależnie od orientacji partyjnej i politycznej oraz charakterystyk społeczno-demograficznych badanych.

CBOS

RYS. 6. Jak Pan(i) ocenia, jaką pozycję w Unii Europejskiej mają Niemcy? Czy Niemcy można zaliczyć do:

Polska natomiast jest na ogół postrzegana jako państwo mające średnią pozycję w Unii Europejskiej. Tego zdania jest obecnie dwie trzecie ankietowanych (66%). Pozostali respondenci częściej zaliczają Polskę do państw o najmniejszych wpływach w UE (22%) niż do krajów o największym znaczeniu w tej organizacji (7%). Postrzeganie pozycji Polski w UE zmienia się bardzo powoli – poprawiało się wyraźnie w pierwszych latach po akcesji (do roku 2008), później tendencja ta wyhamowała, a opinie na temat znaczenia naszego kraju w znacznej mierze ustabilizowały się i podlegały jedynie niewielkim wahaniom. W ostatnich kilku latach można mówić o symptomach poprawy postrzegania pozycji Polski w UE – zaczęło przybywać osób zaliczających nasz kraj do państw mających największe wpływy w UE – w 2017 roku było ich 2%, w 2018 – 5%, zaś obecnie stanowią oni 7% ogółu badanych. Oznacza

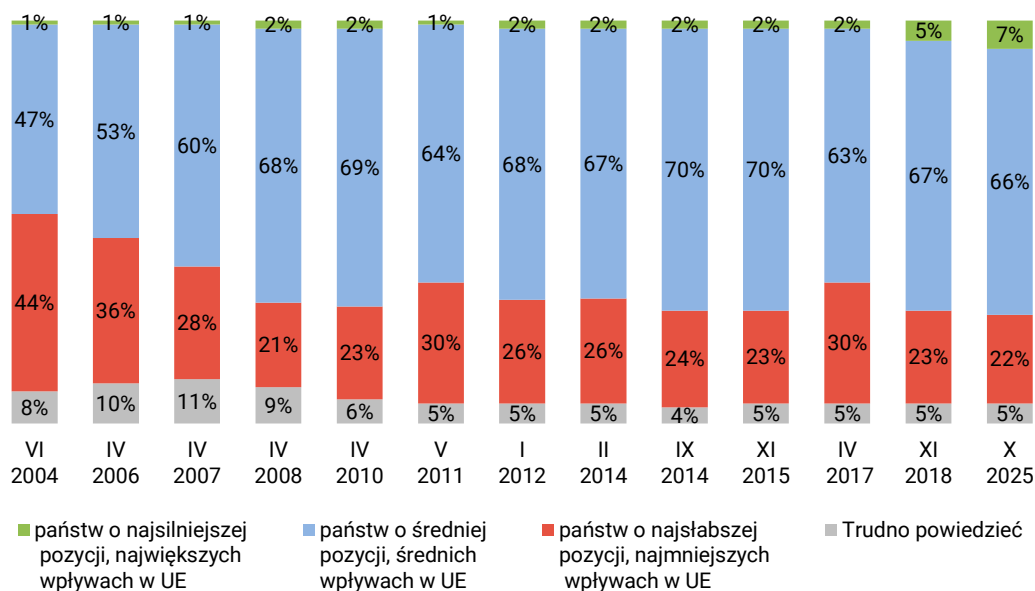
³ P. Wiejski, *Siła państw członkowskich w Unii Europejskiej*, maj 2020.

⁴ Polska obecnie dysponuje 27 głosami w Radzie UE, zaś Niemcy – 29.

to, że znaczenie Polski w UE jest obecnie postrzegane najlepiej od początku naszej obecności w tej organizacji.

CBOS

RYS. 7. Jak Pan(i) ocenia, jaką pozycję w Unii Europejskiej ma Polska? Czy Polskę można zaliczyć do:

Ocena pozycji Polski w UE jest określona przede wszystkim przez orientację polityczną i partyjną. Generalnie lepiej oceniają ją badani identyfikujący się z lewicą, gorzej – ankieterzy utożsamiający się z prawicą. Biorąc pod uwagę elektoraty można zauważyć, że Polska jest najczęściej postrzegana jako państwo o silnej pozycji w UE przez wyborców Koalicji Obywatelskiej, którzy wyraźnie częściej niż wyborcy innych ugrupowań klasyfikują nasz kraj w taki sposób. Niezależnie od tego w opinii wyborców większości ugrupowań uwzględnionych w analizie Polska jest państwem o średnim znaczeniu w Unii Europejskiej. Wyjątek stanowią wyborcy Konfederacji Korony Polskiej, którzy w blisko trzech piątych (58%) określają nasz kraj mianem państwa o najmniejszych wpływach w UE.

TABELA 10

Jak Pan(i) ocenia, jaką pozycję w Unii Europejskiej ma Polska? Czy Polskę można zaliczyć do:	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?*				
	Koalicja Obywatelska	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Konfederacja Korony Polskiej**	Prawo i Sprawiedliwość	Wyborcy niezdecydowani
	procentowanie w kolumnach				
Państw o najsilniejszej pozycji, najsilniejszych wpływach w UE	15	5	3	4	4
Państw o średniej pozycji, średnich wpływach w UE	78	60	40	60	68
Państw o najsłabszej pozycji, najmniejszych wpływach w UE	6	33	58	34	22
Trudno powiedzieć	1	2	0	3	5

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w próbie w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

** Ze względu na niewielką liczebność jej zwolenników w realizowanej próbie wynik należy traktować ostrożnie

Społeczne oceny stosunków polsko-niemieckich są obecnie najlepsze od dziewięciu lat. Mimo wyraźnej poprawy postrzegania wzajemnych relacji w ciągu ostatnich dwóch lat, a więc w porównaniu z końcowym okresem sprawowania władzy przez Prawo i Sprawiedliwość, obecne oceny stosunków między Polską a Niemcami są gorsze, niż były w czasie poprzednich rządów z udziałem obecnych koalicjantów (wówczas PO-PSL). W opinii największej części ankietowanych relacje między naszymi krajami nie są ani jednoznacznie dobre, ani jednoznacznie złe.

Do kwestii, które w największym stopniu oddziałują na stan wzajemnych stosunków, można zaliczyć brak porozumienia w sprawie reparacji. Postulat ubiegania się o odszkodowania za straty wojenne niezmiennie od lat znajduje bowiem poparcie większości polskiego społeczeństwa. Inną ważną w ocenie społecznej kwestią jest polityka wobec migrantów, w tym kontrole na granicy polsko-niemieckiej. Wprowadzenie przez Polskę tymczasowych kontroli granicznych w odpowiedzi na podobne posunięcie Niemiec zostało przez Polaków dobrze przyjęte i – tym samym – zapobiegło dalszej eskalacji napięcia wokół tej sprawy. Na stosunek do Niemiec i ocenę relacji polsko-niemieckich rzutuje postrzegana nierównowaga wpływu politycznego i siły ekonomicznej obu krajów. Widoczne jest poczucie części społeczeństwa, że Niemcy wykorzystują swoją pozycję, aby narzucać Polsce rozwiązania i decyzje nie zawsze zgodne z naszym interesem. To przede wszystkim Niemcy postrzegane są jako beneficjent relacji gospodarczych i handlowych. Badani uważają, że Polska powinna być traktowana przez naszego zachodniego sąsiada jako równorzędny partner we wzajemnych relacjach.

Wojna na Ukrainie pokazała fiasko dotychczasowej polityki wschodniej Niemiec i była punktem zwrotnym w stosunkach niemiecko-rosyjskich. Rewizja polityki Niemiec wobec Rosji i wsparcie udzielane walczącej Ukrainie zbliżyły Polskę i Niemcy oraz sprzyjały poprawie wiarygodności naszego zachodniego sąsiada jako partnera we współpracy militarnej. Większość Polaków popiera rozwój współpracy obu krajów w dziedzinie obronności, choć – jak zaznaczają – powinna ona odbywać się w ramach NATO i Unii Europejskiej.

TABELA 1

		Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:				Liczba osób
		Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		25	48	18	9	893
Płeć	Mężczyźni	28	49	19	4	428
	Kobiety	23	47	17	13	464
Wiek	18–24 lata	17	67	12	4	73
	25–34	32	45	16	8	130
	35–44	28	51	14	7	174
	45–54	21	48	18	12	161
	55–64	21	46	20	13	129
	65 lat i więcej	28	43	23	7	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	50	20	12	354
	Miasto do 19 999	24	57	11	8	122
	20 000 – 99 999	26	47	20	7	171
	100 000 – 499 999	36	42	19	3	137
	500 000 i więcej mieszk.	36	42	12	10	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	37	28	10	90
	Zasadnicze zawodowe	16	51	26	8	199
	Średnie	23	52	15	10	326
	Wyższe	34	46	12	8	278
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	35	46	14	5	140
	Średni personel, technicy	20	52	12	17	54
	Pracownicy adm.-biurowi	29	46	9	16	71
	Pracownicy usług	24	42	24	10	58
	Robotnicy wykwalifikowani	20	57	20	3	65
	Robotnicy niewykwalifik.	19	53	19	9	41
	Rolnicy	7	61	24	8	28
	Pracujący na własny rach.	30	50	13	7	65
	Bezrobotni	17	44	15	24	18
	Emeryci	29	42	23	6	233
	Renciści	22	40	27	11	26
	Uczniowie i studenci	15	67	11	6	44
	Zajmujący się domem i inni	15	51	20	14	49
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	50	9	17
spółce właścicieli prywatnych i państwa		27	46	18	10	94
sekt. pryw. poza rolnict.		28	49	17	5	291
prywatnym gosp. rolnym		7	62	23	8	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	17	46	27	10	103
	Od 2000 do 2999 zł	20	55	21	4	136
	Od 3000 do 3999 zł	30	43	17	10	138
	Od 4000 do 5999 zł	28	52	14	7	143
	6000 zł i więcej	44	39	11	5	102
	Trudno powiedzieć	21	48	18	12	118
	Odmowa odpowiedzi	19	51	18	13	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	44	34	2	39
	Średnie	16	54	21	9	309
	Dobre	31	45	15	9	545
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	46	32	2	33
	Raz w tygodniu	21	48	24	8	278
	1–2 razy w miesiącu	19	54	21	6	117
	Kilka razy w roku	26	47	15	12	275
	W ogóle nie uczestniczy	38	48	10	4	171
Poglądy polityczne	Lewica	45	43	6	7	191
	Centrum	30	53	10	8	235
	Prawica	16	49	31	4	337
	Trudno powiedzieć	13	47	16	23	106

TABELA 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		63	27	10	892
Płeć	Mężczyźni	68	24	7	426
	Kobiety	58	29	13	466
Wiek	18–24 lata	56	30	14	73
	25–34	61	29	10	128
	35–44	64	22	13	177
	45–54	59	28	14	158
	55–64	70	24	6	131
	65 lat i więcej	64	30	7	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	21	9	355
	Miasto do 19 999	55	30	15	118
	20 000 – 99 999	61	28	11	172
	100 000 – 499 999	67	26	7	137
	500 000 i więcej mieszk.	46	42	13	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	72	14	14	90
	Zasadnicze zawodowe	77	14	8	200
	Średnie	62	29	9	323
	Wyższe	50	37	13	279
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	58	32	9	141
	Średni personel, technicy	50	30	21	51
	Pracownicy adm.-biurowi	55	28	17	71
	Pracownicy usług	60	28	13	58
	Robotnicy wykwalifikowani	83	11	6	65
	Robotnicy niewykwalifik.	74	22	4	41
	Rolnicy	80	13	7	28
	Pracujący na własny rach.	61	27	12	65
	Bezrobotni	61	17	22	19
	Emeryci	64	31	6	233
	Renciści	59	23	18	26
	Uczniowie i studenci	49	34	16	44
	Zajmujący się domem i inni	69	21	10	49
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	56	27	17
spółce właścicieli prywatnych i państwa		70	24	5	93
sekt. pryw. poza rolnict.		61	28	11	288
prywatnym gosp. rolnym		80	16	4	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	73	15	12	103
	Od 2000 do 2999 zł	75	22	3	136
	Od 3000 do 3999 zł	63	30	7	141
	Od 4000 do 5999 zł	54	40	6	143
	6000 zł i więcej	43	46	11	98
	Trudno powiedzieć	71	16	13	120
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	60	21	19	151
	Złe	78	18	4	39
	Średnie	69	19	12	310
Udział w prakt. religijnych	Dobre	58	32	10	543
	Kilka razy w tygodniu	87	8	5	33
	Raz w tygodniu	71	20	9	276
	1–2 razy w miesiącu	73	19	8	119
	Kilka razy w roku	58	29	13	274
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	48	45	7	170
	Lewica	38	53	9	192
	Centrum	63	27	10	235
	Prawica	79	17	5	338
	Trudno powiedzieć	59	14	26	106

TABELA 3

		Jak Pan(i) ocenia współpracę gospodarczą i handlową między Polską i Niemcami? Kto odnosi z niej więcej korzyści?				Liczba osób
		Polska	Niemcy	Oba państwa w podobnym stopniu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		4	49	31	16	894
Płeć	Mężczyźni	4	52	36	9	428
	Kobiety	4	46	27	23	466
Wiek	18–24 lata	14	47	23	16	73
	25–34	5	52	34	9	129
	35–44	4	50	26	21	177
	45–54	1	56	27	15	160
	55–64	2	49	35	13	129
	65 lat i więcej	3	42	36	19	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	55	24	18	357
	Miasto do 19 999	2	51	26	22	120
	20 000 – 99 999	3	47	37	14	171
	100 000 – 499 999	5	41	43	10	137
	500 000 i więcej mieszk.	12	39	34	15	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	47	28	24	90
	Zasadnicze zawodowe	1	57	29	13	199
	Średnie	3	52	32	14	327
	Wyższe	8	40	33	19	279
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	37	37	20	141
	Średni personel, technicy		58	21	20	54
	Pracownicy adm.-biurowi		46	31	23	71
	Pracownicy usług	2	59	30	9	58
	Robotnicy wykwalifikowani		70	26	4	65
	Robotnicy niewykwalifik.		66	25	9	41
	Rolnicy		79	17	4	28
	Pracujący na własny rach.	10	42	34	14	65
	Bezrobotni		50	19	32	19
	Emeryci	3	43	38	17	234
	Renciści	4	38	32	26	26
	Uczniowie i studenci	21	46	17	15	44
	Zajmujący się domem i inni	3	53	26	18	49
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4	48	18	30
spółce właścicieli prywatnych i państwa		7	49	39	5	94
sekt. pryw. poza rolnict.		3	52	32	13	290
prywatnym gosp. rolnym			87	11	2	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	4	61	21	13	104
	Od 2000 do 2999 zł	2	59	30	9	136
	Od 3000 do 3999 zł	4	50	38	8	140
	Od 4000 do 5999 zł	5	43	39	13	143
	6000 zł i więcej	8	31	47	15	101
	Trudno powiedzieć	4	51	17	28	120
	Odmowa odpowiedzi	2	47	25	27	152
Ocena własnych war. mater.	Złe		62	21	17	39
	Średnie	4	56	22	17	311
	Dobre	4	44	37	15	545
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		71	14	15	33
	Raz w tygodniu	2	57	23	18	279
	1–2 razy w miesiącu	3	59	23	14	119
	Kilka razy w roku	3	43	38	16	275
	W ogóle nie uczestniczy	10	34	45	11	168
Poglądy polityczne	Lewica	11	26	48	15	192
	Centrum	3	46	35	16	235
	Prawica	1	66	25	8	338
	Trudno powiedzieć	4	46	12	38	106

TABELA 4

		Czy uważa Pan(i), że Polska powinna rozwijać militarną współpracę z Niemcami?				Liczba osób
		Tak	Tak, ale tylko w ramach organizacji międzynarodowych, do których należą oba państwa	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		26	51	14	9	893
Płeć	Mężczyźni	33	49	15	4	426
	Kobiety	20	53	14	13	466
Wiek	18–24 lata	34	44	9	13	73
	25–34	22	57	13	9	129
	35–44	27	51	16	6	175
	45–54	23	53	14	9	160
	55–64	26	50	13	10	129
	65 lat i więcej	27	48	16	8	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	57	17	10	357
	Miasto do 19 999	36	33	15	16	118
	20 000 – 99 999	26	51	15	8	171
	100 000 – 499 999	37	48	10	5	137
	500 000 i więcej mieszk.	36	54	8	1	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	20	37	18	25	90
	Zasadnicze zawodowe	19	53	21	7	199
	Średnie	27	49	15	9	325
	Wyższe	32	56	7	4	279
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	55	9	5	141
	Średni personel, technicy	41	38	12	10	54
	Pracownicy adm.-biurowi	20	59	12	8	71
	Pracownicy usług	25	49	17	9	58
	Robotnicy wykwalifikowani	17	61	20	2	63
	Robotnicy niewykwalifik.	11	57	21	10	41
	Rolnicy	9	68	6	18	28
	Pracujący na własny rach.	39	42	8	10	65
	Bezrobotni	18	52	15	15	19
	Emeryci	28	48	17	7	234
	Renciści	19	45	16	20	26
	Uczniowie i studenci	30	49	5	16	44
	Zajmujący się domem i inni	17	44	27	12	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	43	14	10	116
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	51	19	6	94
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	56	11	6	288
	prywatnym gosp. rolnym	2	79	2	18	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	18	49	22	11	104
	Od 2000 do 2999 zł	19	53	20	9	136
	Od 3000 do 3999 zł	30	51	16	4	140
	Od 4000 do 5999 zł	35	58	4	3	143
	6000 zł i więcej	36	53	7	3	101
	Trudno powiedzieć	16	52	17	15	120
Odmowa odpowiedzi	Odmowa odpowiedzi	29	41	14	16	150
	Złe	27	36	23	13	39
	Średnie	19	48	21	12	309
Ocena własnych war. mater.	Dobre	30	54	10	7	545
	Kilka razy w tygodniu	16	53	21	11	33
Udział w prakt. religijnych	Raz w tygodniu	19	54	17	10	277
	1–2 razy w miesiącu	21	54	20	5	119
	Kilka razy w roku	26	53	12	10	275
	W ogóle nie uczestniczy	44	44	8	4	168
	Poglądy polityczne	Lewica	45	43	6	6
Centrum	28	56	8	8	235	
Prawica	18	56	22	4	338	
Trudno powiedzieć	15	42	18	26	106	

TABELA 5

		Jak Pan(i) ocenia, czy wprowadzenie wzajemnych kontroli na granicy polsko-niemieckiej pozwala skutecznie ograniczyć nielegalną imigrację?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		60	33	7	893
Płeć	Mężczyźni	56	39	5	426
	Kobiety	64	28	8	466
Wiek	18–24 lata	65	30	5	73
	25–34	65	29	6	129
	35–44	55	38	8	175
	45–54	62	35	4	161
	55–64	52	39	9	129
	65 lat i więcej	63	29	8	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	64	31	5	356
	Miasto do 19 999	46	43	12	118
	20 000 – 99 999	57	34	9	172
	100 000 – 499 999	65	31	4	137
	500 000 i więcej mieszk.	61	33	6	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	59	26	15	90
	Zasadnicze zawodowe	57	37	6	199
	Średnie	67	29	4	325
	Wyższe	55	38	7	280
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57	38	5	141
	Średni personel, technicy	51	42	7	54
	Pracownicy adm.-biurowi	65	25	10	71
	Pracownicy usług	69	27	4	58
	Robotnicy wykwalifikowani	66	34		63
	Robotnicy niewykwalifik.	63	26	11	41
	Rolnicy	50	50		28
	Pracujący na własny rach.	49	43	9	65
	Bezrobotni	69	26	5	19
	Emeryci	62	31	7	233
	Renciści	54	24	22	26
	Uczniowie i studenci	60	38	3	44
	Zajmujący się domem i inni	63	28	8	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	63	30	8	117
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	67	30	3	94
	sekt. prywat. poza rolnict.	55	38	7	288
	prywatnym gosp. rolnym	57	43		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	64	33	4	104
	Od 2000 do 2999 zł	60	36	4	135
	Od 3000 do 3999 zł	55	42	3	140
	Od 4000 do 5999 zł	65	31	3	143
	6000 zł i więcej	55	37	8	101
	Trudno powiedzieć	65	23	12	120
	Odmowa odpowiedzi	57	31	11	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	56	37	6	38
	Średnie	57	34	9	309
	Dobre	62	33	5	546
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	33	7	32
	Raz w tygodniu	66	29	5	277
	1–2 razy w miesiącu	65	28	6	119
	Kilka razy w roku	54	40	7	275
	W ogóle nie uczestniczy	61	34	5	169
Poglądy polityczne	Lewica	59	37	4	192
	Centrum	57	35	8	235
	Prawica	62	37	1	338
	Trudno powiedzieć	64	15	21	106

TABELA 6

		Jak Pan(i) ocenia, jaką pozycję w Unii Europejskiej ma Polska? Czy Polskę można zaliczyć do:				Liczba osób
		państw o najsilniejszej pozycji, największych wpływach w UE	państw o średniej pozycji, średnich wpływach w UE	państw o najsłabszej pozycji, najmniejszych wpływach w UE	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		7	66	22	5	897
Płeć	Mężczyźni	9	67	22	2	428
	Kobiety	5	65	21	8	469
Wiek	18–24 lata	13	68	17	2	73
	25–34	6	71	22	2	130
	35–44	7	67	19	7	177
	45–54	4	70	21	5	161
	55–64	5	62	26	7	129
	65 lat i więcej	9	62	23	6	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	4	64	26	5	357
	Miasto do 19 999	8	66	17	9	122
	20 000 – 99 999	8	67	20	5	172
	100 000 – 499 999	10	70	16	4	137
	500 000 i więcej mieszk.	10	65	21	4	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	52	24	12	90
	Zasadnicze zawodowe	5	64	27	5	199
	Średnie	8	66	22	5	327
	Wyższe	6	73	17	3	281
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	74	15	3	143
	Średni personel, technicy	2	75	19	4	54
	Pracownicy adm.-biurowi	6	75	16	3	71
	Pracownicy usług	8	56	24	13	58
	Robotnicy wykwalifikowani	2	68	26	4	65
	Robotnicy niewykwalifik.	8	57	27	9	41
	Rolnicy		56	35	9	28
	Pracujący na własny rach.	8	69	16	7	65
	Bezrobotni	9	60	17	14	19
	Emeryci	8	64	24	4	234
	Renciści	13	52	27	8	26
	Uczniowie i studenci	12	70	18		44
	Zajmujący się domem i inni	6	57	29	7	49
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	68	21	6
spółce właścicieli prywatnych i państwa		5	70	20	5	94
sekt. pryw. poza rolnict.		7	68	20	5	291
prywatnym gosp. rolnym			62	29	8	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	7	62	24	7	104
	Od 2000 do 2999 zł	5	63	28	4	136
	Od 3000 do 3999 zł	3	69	26	2	140
	Od 4000 do 5999 zł	12	70	17	1	143
	6000 zł i więcej	7	79	9	5	102
	Trudno powiedzieć	8	59	24	9	120
	Odmowa odpowiedzi	6	62	21	11	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	11	46	40	3	39
	Średnie	6	59	27	9	311
	Dobre	7	72	18	3	548
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	53	34	6	33
	Raz w tygodniu	6	64	23	7	279
	1–2 razy w miesiącu	8	63	29	1	119
	Kilka razy w roku	6	68	20	6	275
	W ogóle nie uczestniczy	9	74	16	2	171
Poglądy polityczne	Lewica	11	77	10	2	192
	Centrum	7	69	19	5	235
	Prawica	6	60	32	1	338
	Trudno powiedzieć	2	58	20	21	106

TABELA 7

		Jak Pan(i) ocenia, jaką pozycję w Unii Europejskiej mają Niemcy? Czy Niemcy można zaliczyć do:				Liczba osób
		państw o najsilniejszej pozycji, największych wpływach w UE	państw o średniej pozycji, średnich wpływach w UE	państw o najsłabszej pozycji, najmniejszych wpływach w UE	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		75	18	1	6	895
Płeć	Mężczyźni	80	16	1	3	428
	Kobiety	72	19	1	8	467
Wiek	18–24 lata	78	18		4	73
	25–34	81	16		3	129
	35–44	78	12	1	9	177
	45–54	80	15	2	3	161
	55–64	78	15	2	5	129
	65 lat i więcej	66	26	1	7	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	17	2	6	357
	Miasto do 19 999	78	13		10	120
	20 000 – 99 999	74	20	1	5	172
	100 000 – 499 999	73	21	0	5	137
	500 000 i więcej mieszk.	83	15		2	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	58	25	2	14	90
	Zasadnicze zawodowe	69	25	1	5	199
	Średnie	75	17	2	6	327
	Wyższe	86	11		3	280
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	86	11		2	141
	Średni personel, technicy	81	16		2	54
	Pracownicy adm. – biurowi	80	17	2	2	71
	Pracownicy usług	68	25		6	58
	Robotnicy wykwalifikowani	80	15	2	3	65
	Robotnicy niewykwalifik.	63	24		13	41
	Rolnicy	91	9			28
	Pracujący na własny rach.	76	11	2	11	65
	Bezrobotni	77	15		8	19
	Emeryci	69	23	1	6	234
	Renciści	60	17	5	19	26
	Uczniowie i studenci	86	11		3	44
	Zajmujący się domem i inni	64	22	2	12	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	13		5	117
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	23	3	2	94
	sekt. prywat. poza rolnict.	80	14	0	5	290
	prywatnym gosp. rolnym	94	6			30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	73	24	1	3	104
	Od 2000 do 2999 zł	76	18	2	4	136
	Od 3000 do 3999 zł	72	22	2	3	140
	Od 4000 do 5999 zł	80	20		1	143
	6000 zł i więcej	87	10		2	101
	Trudno powiedzieć	69	18	1	11	120
	Odmowa odpowiedzi	74	11	0	14	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	18	3	2	39
	Średnie	70	20	2	9	311
	Dobre	79	16	0	4	546
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	87	4		9	33
	Raz w tygodniu	74	17	1	8	279
	1–2 razy w miesiącu	77	18	3	2	119
	Kilka razy w roku	72	23	1	5	275
	W ogóle nie uczestniczy	84	13		3	169
Poglądy polityczne	Lewica	77	19		4	192
	Centrum	72	24	1	3	235
	Prawica	84	13	2	2	338
	Trudno powiedzieć	59	18	1	22	106